

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců Mgr. Jany Brothánkové a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobkyně: **Mgr. A. K.**, zastoupené JUDr. Zdeňkou Doležílkovou, advokátkou, se sídlem Ovesná 7, Ostrava – Nová Bělá, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 7. 2016, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 1. 2017, č. j. 19 Ad 28/2016 - 41,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobkyně **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

IV. Ustanovené zástupkyni žalobkyně JUDr. Zdeňce Doležílkové, advokátce, se sídlem Ovesná 7, Ostrava – Nová Bělá, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 1 573 Kč, která jí bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Včas podanou kasační stížností se žalobkyně domáhá zrušení rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 1. 2017, č. j. 19 Ad 28/2016 - 41 (dále „napadený rozsudek"), jímž krajský soud zamítl žalobu proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 7. 2016, č. j. X (dále „napadené rozhodnutí"), kterým žalovaná změnila rozhodnutí správního orgánu I. stupně ze dne 15. 4. 2016 tak, že podle § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a

provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o organizaci sociálního zabezpečení“), se žalobkyni ukládá povinnost vrátit České správě sociálního zabezpečení přeplatek v částce 64 472 Kč, jenž vznikl za období od 4. 5. 2015 do 31. 12. 2015 na starobním důchodu, a to do 8 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

[2] Žalovaná v odůvodnění **napadeného rozhodnutí** popsala, že žalobkyni byl na základě rozhodnutí ze dne 10. 3. 2015 přiznán od 13. 4. 2015 podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) starobní důchod před dosažením důchodového věku ve výši 8 127 Kč měsíčně. Dále uvedla, že podle § 37 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění výplata takového starobního důchodu nenáleží až do dosažení důchodového věku pro případ, že poživatel tohoto důchodu současně vykonává výdělečnou činnost nebo je mu poskytována podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci. Žalovaná přitom zjistila, že žalobkyně od 4. 5. 2015 do 31. 12. 2015 vykonávala výdělečnou činnost v rozsahu, který založil její účast na důchodovém pojištění, tudíž jí výplata předčasného starobního důchodu za toto období nenáležela. Proto musela rozhodnout o tom, že žalobkyně musí vrátit tento přeplatek na starobním důchodu podle § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, který na tuto otázku speciálně dopadá, přičemž odpovědnost za přeplatek je zde upravena objektivně, bez ohledu na zavinění a bez možnosti liberace.

[3] Žalobkyně podala proti napadenému rozhodnutí **žalobu** ze dne 2. 8. 2016 ke krajskému soudu, v níž poukazovala na to, že se nachází ve velmi tíživé situaci. Souhlasila s tím, že jí byl v roce 2015 přiznán předčasný starobní důchod ve výši 8 127 Kč, o který žádala z důvodu nemožnosti najít si práci. Od května 2015 se jí však podařilo sehnat brigádu. Teprve následně se dozvěděla, že jako příjemce předčasného starobního důchodu měla možnost přivýdělku omezenu, což jí předtím její zaměstnavatel neřekl. Pokud jí o tom informoval pracovník Okresní správy sociálního zabezpečení, tak si na to z důvodu špatného psychického stavu nepamatovala. Vysvětlovala, že se pouze snažila řešit svou velice nepříznivou ekonomickou situaci. Vrácení požadované částky by pro ni byla likvidační tragédie. S ohledem na složitost věci žádala, aby jí byl ustanoven zástupce.

[4] Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 12. 9. 2016, č. j. 19 Ad 28/2016 – 15, ustanovil žalobkyni jako zástupkyni JUDr. Zdeňku Doležílkovou, advokátku.

[5] V odůvodnění **napadeného rozsudku** krajský soud vyšel z toho, že žalobkyně nezpochybnila právně významné skutkové okolnosti, z nichž žalovaná vycházela, tj. že jí byl od 13. 4. 2015 přiznán předčasný starobní důchod podle § 31 zákona o důchodovém pojištění a že v období od 4. 5. 2015 do 31. 12. 2015 vykonávala výdělečnou činnost v rozsahu, který založil její účast na důchodovém pojištění. Soud přisvědčil žalované, že na danou situaci dopadá § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, přičemž této objektivní odpovědnosti se nelze zprostit. Je proto irelevantní obrana žalobkyně, že přeplatek nezavinila a že navrácení přeplatku je pro ni likvidační. Subjektivní odpovědnost podle ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení se na daný případ uplatnit nemůže, neboť se jedná o přeplatek na starobním důchodu za situace, kdy jeho výplata žalobkyni nenáležela z důvodu konkurence s příjmem z výdělečné činnosti, na což speciálně dopadá právě § 118a odst. 2 téhož předpisu.

II. Kasační stížnost a vyjádření

[6] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) podala proti napadenému rozsudku **kasační stížnost**. Podrobně v ní popsala průběh řízení před žalovanou a před krajským soudem. Měla za to, že soud nesprávně vyložil ustanovení § 118a zákona o organizaci sociálního zabezpečení, zejm. vztah mezi odstavcem 1 a 2 tohoto ustanovení. Souhlasila s tím, že na danou situaci dopadá ustanovení § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, ale je podle ní nutné přihlédnout i k pravidlům obsaženým v prvním odstavci téhož ustanovení, což jinak vede k nepřiměřené tvrdosti zákona. Pokud takto není postupováno, nelze posuzovat věc individuálně. Je tedy nutné zkoumat, zda příjemce důchodu tuto situaci nějakým způsobem zavinil. Měla přitom za to, že s ohledem na svou tehdejší situaci nic neporušila, tj. že jednala v dobré víře.

[7] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána včas, osobou oprávněnou, jež splňuje podmínku obsaženou v ustanovení § 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), a je proti napadenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

[9] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost stěžovatelky v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadený rozsudek netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že napadený rozsudek takovými vadami netrpí a že kasační stížnost **není důvodná.**

[10] Podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení platí, že *„Jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.“* Podle § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení *„Jestliže byl občanu vyplácen starobní důchod a nebyly přitom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu, 57) má plátce důchodu vůči tomuto občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely. To platí obdobně, zanikl-li nárok na vdovský nebo vdovecký důchod z důvodu uzavření nového manželství nebo nárok na sirotčí důchod z důvodu dosažení 26. roku věku.“* Podle § 37 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění *„Výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 31, nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je vykonávána výdělečná činnost nebo je poskytována podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci; ode dne dosažení důchodového věku se posuzují podmínky pro výplatu starobního důchodu obdobně podle odstavce 1.“*

[11] Nejvyšší správní soud se musí ztotožnit se žalovanou a krajským soudem, že podmínky vzniku přeplatku na důchodu podle § 118a odst. 1 a 2 zákona o organizaci

sociálního zabezpečení nelze volně zaměňovat, jak činí stěžovatelka. Citovaná ustanovení totiž neobsahují dikci, podle které by se měla aplikovat zároveň, resp. že v případě naplnění podmínek v ustanovení § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení je nutné zároveň aplikovat podmínky obsažené v ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení. Z povahy věci je to ostatně podle názoru Nejvyššího správního soudu vyloučeno. Pokud je totiž vznik přeplatku podle § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení postaveno na přísném objektivním principu (tedy bez ohledu na zavinění příjemce důchodu, resp. jeho vědomosti; viz *Petr Tröster a kolektiv* Právo sociálního zabezpečení, 4. vydání, Praha 2008, s. 107 - 108), nelze v takovém případě aplikovat prvky obsažené v § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, který naopak zjevně stojí na principu zavinění, neboť pro svou aplikaci vyžaduje, aby příjemce dávky musel o relevantních skutečnostech vědět. Předpokladem objektivní odpovědnosti nemůže být zavinění, neboť potom by se nejednalo o objektivní odpovědnost, ale o odpovědnost subjektivní. Jestliže tedy byly splněny podmínky § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, nelze zároveň aplikovat § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, který je vystaven na subjektivní odpovědnosti – srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010 – 54, a dále viz též *Petr Tröster a kolektiv* Právo sociálního zabezpečení, 4. vydání, Praha 2008, s. 106.

[12] Nejvyšší správní soud v žádném případě nezpochybňuje pravděpodobně velmi tíživou ekonomickou, osobní a sociální situaci stěžovatelky v průběhu roku 2015, avšak musí trvat na tom, aby byla dodržena dikce § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, podle kterého (s ohledem na skutkové okolnosti případu) stěžovatelka musela pro účely výplaty starobního důchodu přiznaného dle § 31 zákona o důchodovém pojištění (tj. předčasného starobního důchodu) dodržet povinnost spočívající v nevykonávání výdělečné činnosti. Jestliže stěžovatelka vykonávala výdělečnou činnost, která naplňovala znaky výdělečné činnosti podle zákona o důchodovém pojištění, potom byly naplněny podmínky § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení pro uložení povinnosti vrátit takto vzniklý přeplatek na starobním důchodu.

[13] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. ji zamítl.

IV. Závěr a náklady řízení

[14] O nákladech řízení rozhodl soud v souladu s § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nebyla ve věci úspěšná, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení; žalované pak nárok na náhradu nákladů řízení v případě věci týkající se důchodového pojištění přiznat nelze – srov. § 60 odst. 2 s. ř. s.

[15] Nejvyšší správní soud dále ustanovené zástupkyni JUDr. Zdeňce Doležílkové, advokátce, se sídlem Ovesná 7, Ostrava – Nová Bělá, přiznal odměnu za zastupování (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Náklady řízení spočívají v odměně za 1 úkon právní služby (doplnění kasační stížnosti], celkem v částce 1 000 Kč [§ 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů) a z náhrady hotových výdajů, celkem 300 Kč (§ 13 odst. 3 téže vyhlášky), celkem tedy 1 300 Kč. Ustanovený právní zástupce je plátcem DPH, a proto se částka zvyšuje o příslušnou daňovou sazbu,

celkem tedy na 1 573 Kč. Přiznaná odměna bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. listopadu 2017

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu